

NORGES HØYESTERETT

Den 4. september 2017 avsa Høyesterett dom i

HR-2017-1674-A, (sak nr. 2017/773), straffesak, anke over dom,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Andreas Schei)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Normann**: Saken gjelder straffutmåling for innførsel av narkotika, jf. straffeloven § 231 første ledd. Hovedspørsmålet er om det, basert på dagens kunnskap, er grunnlag for å nedjustere straffenivået for befatning med LSD.
- (2) A, født 00.00.1981, ble ved tiltalebeslutning 12. april 2016 satt under tiltale ved Fredrikstad tingrett for overtredelse av straffeloven § 231 første ledd og legemiddeloven § 31 andre ledd, jf. § 24 første ledd. Saken ble behandlet som tilståelsesdom, og tingretten avsa 7. juni 2016 dom med slik domsslutning:

"A, født 00.00.1981, dømmes for overtredelse av straffeloven (2005) § 231 første ledd og legemiddeloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd jf. straffeloven (2005) § 79 bokstav a, til samfunnsstraff i 120 – etthundreogtyve – timer med en gjennomføringstid på 5 – fem – måneder. Den subsidiære fengselsstraffen settes til 120 – etthundreogtyve – dager."
- (3) A ble i samsvar med siktelsen dømt for innførsel av 25 drypp LSD med en styrkegrad på 125 mikrogram og 100 drypp LSD med en styrkegrad på 100 mikrogram, jf. straffeloven § 231 første ledd, samt bruk og besittelse av narkotika, jf. legemiddeloven § 31, jf. § 24. De to innførslene er bærende for straffutmålingen. Begge gjaldt kjøp på internett i eget navn og til eget bruk. Den første innførselen på 25 drypp skjedde en gang i oktober 2015 og den andre på 100 drypp fant sted 12. november 2015. Den siste innførselen ble stanset av Tollvesenet på Gardermoen, mens den første kom til politiets kunnskap ved at A selv fortalte om den i politiavhør.

- (4) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt straffutmålingen. Borgarting lagmannsrett avsa 28. februar 2017 dom som har slik domsslutning:
- "I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til samfunnsstraff i 75 – syttifem – timer med en gjennomføringstid på 120 – etthundreogtyve – dager, subsidiært fengsel i 75 – syttifem – dager."**
- (5) Lagmannsretten kom til at det var grunnlag for å justere straffenivået for befatning med LSD noe ned.
- (6) A har anket til Høyesterett over straffutmålingen. Det er gjort gjeldende at straffenivået for befatning med LSD basert på dagens kunnskap bør ytterligere ned.
- (7) *Jeg er kommet til at anken må tas til følge.*
- (8) Høyesterett tok sist stilling til straffenivået for befatning med LSD i dom inntatt i Rt-1999-973. LSD ble der sammenlignet med ecstasy. Saken gjaldt kjøp og omsetning av 300 brukerdoser LSD med en styrkegrad på 50 mikrogram, som ble ansett å tilsvare en gjennomsnittlig brukerdose. Rusvirkningen av 50 mikrogram LSD ble av Høyesterett den gang ansett å tilsvare 100 milligram MDMA – virkestoffet i ecstasy – og 50 milligram ren amfetamin. I dommen heter det:
- "Det har i rettspraksis vært lagt til grunn at befatning med ecstasy må anses som mer alvorlig enn befatning med et tilsvarende antall brukerdoser amfetamin, jf. Rt-1996-170. Jeg forstår det slik at faregraden ved LSD må anses for å ligge nærmere ecstasy enn amfetamin."**
- (9) Det heter videre at ved innførsel og omsetning av så vidt store kvanta LSD som det der dreide seg om, må hovedregelen være at det reageres med ubetinget fengselsstraff. Høyesterett kom likevel til – de domfeltes personlige forhold tatt i betraktning – at straffen kunne fastsettes til 180 timers samfunnstjeneste.
- (10) Lagmannsretten kom i saken her – basert på den sakkyndige erklæringen fra Oslo Universitetssykehus – OUS – og det øvrige materialet som var fremlagt – til at det var grunn til å justere straffenivået for befatning med LSD noe ned, og mente at straffen i utgangspunktet skulle settes til fengsel i 90 dager.
- (11) Justeringen bygger både på en endret vurdering av hvilket kvantum som utgjør en normal rusdose og på at faren knyttet til bruk av LSD i dag er vurdert å være mindre enn det Høyesterett la til grunn i dommen fra 1999. Spørsmålet er om lagmannsretten har lagt seg på et riktig nivå.
- (12) Den sakkyndige erklæringen utarbeidet av de sakkyndige legene Liliana Bachs og Jan Toralf Fosen som lagmannsretten har vist til, er også fremlagt for Høyesterett. Assisterende avdelingsleder Liliana Bachs ved Avdeling for rettsmedisinske fag, OUS, ble videre oppnevnt som sakkyndig for Høyesterett. Hun møtte og forklarte seg med utgangspunkt i den sakkyndige erklæringen og besvarte spørsmål fra partene og retten.
- (13) Lagmannsretten har sammenfattet innholdet i erklæringen slik:

"De sakkyndige skriver i sin erklæring at LSD ikke har noen medisinsk anvendelse i dag. Hovedvirkningen av LSD er sansebedrag (hallusinasjoner), men eufori (økt velvære), endret bevissthetsnivå og tankeforstyrrelser preger også rusen. I enkelte tilfeller kan inntak av LSD gi uforutsigbar adferd med risiko for farlige og ukontrollerte handlinger. I noen tilfeller kan hallusinasjonene oppleves som skremmende eller ubehagelige (såkalte 'bad trips'), men vanligvis er brukeren klar over at det som oppleves, ikke er reelt. Ved bruk hos uerfarne eller ved bruk av høyere doser kan brukeren likevel ha vansker med å skille sansebedrag fra virkelighet. Effektene kan svinge mellom velbehag og ubehag/frykt, fra lykkefølelse til angst og panikk og desorientering, og hallusinasjoner kan bli fremtredende. Enkelttilfeller med svært høye doser LSD har gitt alvorlige toksiske og potensielt dødelige virkninger i form av koma med pustestans, økt kroppstemperatur og blødningstendens. Bruk av LSD i forbindelse med bilkjøring er potensielt trafikkløst. LSD anses som lite giftig i de dosene som vanligvis brukes, og de sakkyndige har ikke funnet dokumentasjon for at LSD i vanlige rusdoser kan gi fysiske/kroppslige kroniske skadevirkninger. Psykiske senskader forekommer, men både hyppighet og årsakssammenheng er usikker. En langtidseffekt som har vært forbundet med bruk av LSD, er såkalte flashbacks (gjenopplevelse av hallusinasjoner en tid etter inntak uten at stoffet er til stede i kroppen)."

- (14) En rusdose er angitt å være 100 mikrogram. Med en rusdose menes den dosen som antas å gi en påvirkning tilsvarende cirka 1 promille alkohol for en ikke tilvendt person. Denne rusdoseangivelsen er fastholdt av referansegruppen som i januar 2015 fremla rapport om revidering av forskrift om faste grenser for påvirkning av andre stoffer enn alkohol.
- (15) Den sakkyndige understreket i sin forklaring for Høyesterett at det foreligger få forskningsrapporter om skadevirkningene ved bruk av LSD. LSD er et stoff som få bruker, og de som bruker det, gjør det sjelden. Stoffet har imidlertid i seg selv potensiale for farlige virkninger som serotonergt syndrom, feber, blødninger og levring av blodet, men det er vanskelig å påvise sikre sammenhenger mellom bruk og skadevirkninger. Hun understreket også at fravær av funn ikke uten videre er ensbetydende med at stoffet ikke er farlig.
- (16) Det fremgår av den sakkyndige erklæringen at LSD med hensyn til effekt og farlighet trolig best kan sammenlignes med psilocybin som er virkestoffet i fleinsopp, men at LSD også kan sammenligne med MDMA/ecstasy med hensyn til effekter. MDMA er imidlertid mer toksisk og har større risiko for forgiftningsreaksjoner enn LSD. LSD er også mindre avhengighetsskapende.
- (17) For Høyesterett er det også fremlagt "Fact Sheet LSD" utarbeidet av Dr. J.G.C. van Amsterdam, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Amsterdam, Nederland som den sakkyndige mente ga en god beskrivelse av bivirkningene ved bruk av LSD. I rapporten heter det på side 5:

"On weight basis, LSD is 100 times more potent than the 'magic mushroom' constituents psilocybin and psilocin. ... LSD have a high toxicity safety margin (estimated lethal dose as a ratio of the estimated therapeutic dose) of 1000 or more (by comparison: alcohol has a toxicity ratio of about 10, cocaine about 15) (Gable 2004) ... This means an overdose 300-600 times the normal effective dose would be required to cause death in humans. To date, there has been no known deaths resulting purely from LSD overdose (Passie et al., 2008)."

- (18) LSD er altså bare dødelig ved ekstremt høye doser, og risikoen for overdosedødsfall er derfor liten.

- (19) Som det fremgår av det jeg tidligere har gjengitt fra den sakkyndige rapporten som er fremlagt i vår sak, er en av langtidseffektene ved bruk av LSD såkalte flashbacks, det vil si gjenopplevelse av hallusinasjoner en tid etter inntak av LSD uten at stoffet er tilstede i kroppen. Denne tilstanden er plassert under "hallucinogen persisting perception disorder (HPPD)" i diagnosesystemet DSM IV. De sakkyndige konkluderer slik hva gjelder kroniske senskader ved bruk av LSD:

"Slik den sakkyndige tolker den tilgjengelige litteraturen synes det å være få LSD-brukere som opplever alvorlige kroniske senskader etter sporadisk bruk av vanlige rusdoser. Ved mer intensiv bruk kan langvarige psykiske effekter, særlig flashbacks, være mer hyppig forekommende."

- (20) De studier som det er vist til i saken, viser at LSD med hensyn til ulike former for farepotensiale, ligger under de fleste andre narkotiske stoffer, herunder amfetamin og ecstasy.
- (21) Det neste spørsmålet er hvor straffenivået for befatning med LSD skal ligge.
- (22) Utgangspunktet er at det må skje en vurdering av det enkelte stoffets farlighetsgrad basert på den til enhver tid tilgjengelige fagkunnskap, jf. Rt-2009-1394 avsnitt 26. Om det nærmere innholdet i denne vurderingen heter det videre:

"Det må åpenbart være riktig å ta hensyn ikke bare til rusvirkningen; det må også legges vekt på tilvenningsfare, fare for alvorlige sykdommer og andre negative konsekvenser av bruk."

- (23) Etableringen av et nivå må først og fremst skje ut fra stoffets farlighetsgrad, jf. Rt-2012-1316 avsnitt 16 med videre henvisninger. Det fremgår her at det i så måte er vanlig å se hen til nivået for andre stoffer, men straffenivået for det enkelte stoff må fange opp dette stoffets særlige skadevirkninger og skadepotensiale.
- (24) Forsvarer har i saken her vist til at når LSD i en rekke undersøkelser ligger lavere på skalaen over ulike skadevirkninger og potensiale for avhengighet enn de fleste andre narkotiske stoffer, må all rimelig tvil som er knyttet til resultatet i disse undersøkelsene, komme domfelte til gode. Jeg er ikke enig i dette.
- (25) I Rt-2002-599 heter det på side 604–605:

"Ved sammenligningen med hasj har forsvarerne anført at all rimelig tvil må komme de domfelte til gode. Det er vist til Rt-1998-1945 hvor dette beviskravet ble lagt til grunn ved fastleggningen av hvor stort kvantum narkotikaforbrytelsen omfattet, og det anføres at denne avgjørelsen også har gyldighet når stoffets farlighet skal fastlegges."

Jeg er ikke enig i at denne avgjørelsen også har gyldighet i vår sak. I Rt-1998-1945 tok Høyesterett stilling til beviskravet mht. omfanget av den handlingen som den domfelte hadde blitt funnet skyldig i. De hensyn som begrunner det strenge beviskravet i straffesaker har da samme vekt enten omfanget har betydning for subsumsjonen, eller om omfanget bare har betydning for grovheten innenfor det enkelte ledd i straffeloven § 162. I vår sak er derimot spørsmålet hvilke slutninger man kan trekke på bakgrunn av den fagkunnskap de sakkyndige har om det enkelte stoffs skadevirkninger. Ved denne proporsjonalitetsbetraktningen må man etter min mening ta utgangspunkt i hva en realistisk og nøktern sammenligning tilsier. Da grunnlaget for sammenligningen må baseres på flere usikre faktorer, konkluderer jeg ikke med en sammenligning med noe bestemt kvantum hasj, men bemerker samtidig at et kvantum omtrent på nivå med det

overingeniør Bønes antydte for lagmannsretten, kan synes å gi et brukbart utgangspunkt."

- (26) Det skal altså foretas en samlet vurdering basert på hvilke slutninger man kan trekke på bakgrunn av den fagkunnskap de sakkyndige til enhver tid har om det enkelte stoffs skadevirkninger.
- (27) Lagmannsretten har sammenfattet sitt syn på skadevirkningene av LSD slik:
- "Sammenfatningsvis er det lagmannsrettens oppfatning at dagens fagkunnskap viser at LSD er noe mindre farlig enn Høyesterett la til grunn i 1999. Således er faren for avhengighet liten, og risikoen for overdosedødsfall er minimal. Faren for helseskader og andre somatiske skadevirkninger er også liten. Denne er dessuten primært knyttet til adferd under rus og rammer først og fremst brukeren selv. For psykiske senskader er både forekomst, hyppighet og årsakssammenheng usikker.**
- Generelt gjelder imidlertid at LSD er et stoff som etter sin kjemiske sammensetning har potensial for å medføre både avhengighet og helseskade, men ettersom det dreier seg om et stoff som få bruker, at brukerne bruker stoffet sjelden og at bivirkningene uansett er sjeldne, er det vanskelig gjennom forskning å klarlegge forekomst av mulige bivirkninger og årsakssammenheng."**
- (28) Jeg er enig i denne oppsummeringen.
- (29) Forsvareren har anført at det ut fra risikoprofilen ved LSD er mest nærliggende å sammenligne med hasj.
- (30) Den sakkyndige var ikke enig med forsvarer i dette. Hun forklarte at LSD i så fall måtte sammenlignes med cannabis med så høy styrkegrad at den ikke er representativ for styrkegraden på cannabis som ellers omsettes i det illegale markedet, og som det er utmålt straff for. Dr. Bachs har i en tidligere sak som oppnevnt sakkyndig for Høyesterett, uttalt at hun ikke lenger "finner det forsvarlig å omregne ... stoff fra andre rusmiddelgrupper til cannabis", Rt-2012-1297 avsnitt 17.
- (31) Jeg viser også til Kripos' Narkotika- og dopingstatistikk for 2016 der det fremkommer at det fra 2011/2012 er foretatt et økende antall beslag av LSD. Hvis dette indikerer økt bruk av LSD, kan skadevirkningene bli mer omfattende enn tidligere. Som nevnt, foreligger det få studier om hvilke plager bruk av LSD over mange år kan føre til.
- (32) Jeg er etter dette kommet til at det ikke er forsvarlig å ta utgangspunkt i en sammenligning med straffenivået for befatning med cannabis.
- (33) Som nevnt, er LSD i straffutmålingspraksis sammenlignet med ecstasy, som igjen er sammenlignet med amfetamin, jf. Rt-1999-973. Befatning med ecstasy ble her ansett mer alvorlig enn befatning med et tilsvarende antall brukerdoser amfetamin, og faregraden ved LSD ble ansett å ligge nærmere ecstasy enn amfetamin. Denne konklusjonen kan ikke opprettholdes i dag.
- (34) Lagmannsretten har ved straffutmålingen tatt utgangspunkt i at nivået for befatning med LSD i dag må antas å ligge omtrent som for amfetamin. Basert på det som er gjennomgått, legger jeg til grunn at LSD er noe mindre farlig enn amfetamin, og straffenivået for LSD må derfor settes noe lavere.

- (35) Som lagmannsretten har vist til, gir en gitt mengde LSD færre rusdoser i dag enn det som ble lagt til grunn i 1999. Det ble den gangen lagt til grunn at en brukerdose LSD var i størrelsesorden 20-100 mikrogram med et gjennomsnitt på 50 mikrogram, mens en rusdose i dag er angitt å være 100 mikrogram. Med en styrkegrad på 100 mikrogram tilsvarer de 125 dryppene 131 rusdoser. Det skal utmåles straff for innførsel av totalt 13 125 mikrogram LSD fordelt på to partier med til sammen 125 drypp. Dette tilsvarer igjen cirka 6,5 gram ren amfetamin og cirka 20 gram amfetamin med en styrkegrad på 30 % som anses som "normalstyrkegrad".
- (36) Innførsel skal vanligvis straffes strengere enn kjøp, salg og oppbevaring, jf. Rt-2008-906 avsnitt 10 og 11 og Rt-2011-1313 avsnitt 18.
- (37) Jeg er på denne bakgrunn kommet til at lagmannsrettens utgangspunkt på ubetinget fengsel i omkring 90 dager er for høyt, og at 60 dager er et passende utgangspunkt før korreksjon for de konkrete omstendighetene i saken.
- (38) I formildende retning har domfeltes tilståelse størst vekt. Han erkjente straffeskyld for begge forhold. Jeg legger mindre vekt på tilståelsen som er knyttet til innførsel av det andre partiet som ble stanset og beslaglagt av tollvesenet, men knytter på samme måten som lagmannsretten en større reduksjon til den del av straffen som skjønnsmessig kan tilbakeføres til forholdet som ellers ikke ville blitt oppklart, jf. Rt-2005-1453 avsnitt 31. Dette partiet omfattet 25 drypp av de totalt 125 domfelte har innført og ville isolert ha ført til en meget kort fengselsstraff. Jeg tillegger det også en viss vekt i formildende retning at innførselen var til eget bruk.
- (39) Etter mitt syn kan straffen justert for de konkrete omstendigheter i saken, settes til fengsel i 45 dager.
- (40) Jeg er enig med partene i at samfunnsstraff er en tilstrekkelig reaksjon. Hensynet til straffens formål taler ikke mot en reaksjon i frihet i dette tilfellet, og jeg er enig med lagmannsretten i at individualpreventive hensyn tilsier at dette er en hensiktsmessig reaksjon slik denne saken ligger an. Domfelte har samtykket i å utføre samfunnsstraff. Vilårene i straffeloven § 48 er således til stede. Samfunnsstraffen settes til 45 timer, subsidiært 45 dager fengsel. Gjennomføringstiden settes til 100 dager, jf. straffeloven § 49 bokstav c.
- (41) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til samfunnsstraff i 45 – førtifem – timer med en gjennomføringstid på 100 – etthundre – dager, subsidiært fengsel i 45 – førtifem – dager.

- (42) Dommer **Bergh:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (43) Dommer **Falch:** Likeså.

- (44) Dommer **Bårdsen:** Likeså.
- (45) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (46) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til samfunnsstraff i 45 – førtifem – timer med en gjennomføringstid på 100 – etthundre – dager, subsidiært fengsel i 45 – førtifem – dager.

Riktig utskrift bekreftes: